

УДК 811.161.2'367.355.2'367.634

АСЕМАНТИЗОВАНІ ЗАСОБИ ЗВ'ЯЗКУ В СКЛАДНИХ РЕЧЕННЯХ З ПІДРЯДНИМИ ОБ'ЄКТНОЮ СЕМАНТИКИ

Наталія Фарина

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
Інститут франкознавства,
вул. Університетська, 1, кімн. 305, 79001 Львів, Україна
тел.: (032) 239 43 98
ел. пошта: natfaryna@ukr.net*

Проаналізовано засоби зв'язку, які у складних реченнях з підрядними з'ясувальними виконують вторинну семантико-синтаксичну функцію, тобто асемантизуються. Увагу зосереджено на сполучниках *як, чи, якби (коби), аж*; сполучних словах *як, хто, нащо, пощо, скільки (наскільки)*. Фактичним матеріалом послугувала художня проза Івана Франка, яка презентує чітко окреслений часовий та територіальних вияв розвитку української літературної мови („Борислав сміється”, „Захар Беркут”, „Перехресні стежки”).

Ключові слова: складні речення з підрядними з'ясувальними, сполучник, сполучне слово.

Для з'ясування структурно-семантичної організації речення як основної синтаксичної одиниці центральними є поняття формального зв'язку і змістових відношень між його компонентами. Для складнопідрядного речення як одного з різновидів складних синтаксичних структур важливими є характер формальної залежності підрядної частини від головної, система сполучних засобів між його предикативними частинами і тип синтаксичних відношень, для вираження яких використовується певний набір формальних сполучних елементів.

Реєстр сполучних засобів, які можуть приєднувати залежні частини об'єктної семантики, якісно та кількісно різноманітний. К. Шульжук виділяє три типи елементів зв'язку в таких конструкціях: 1) з'ясувальні речення зі сполучниками сфери розповіді (*що*); 2) одиниці зі сполучниками сфери волевиявлення (*щоб*); 3) конструкції зі сполучниками чи сполучними словами сфери питальної мови (*хто, що, який, чий, котрий, де, куди, звідки, коли, як, скільки, наскільки, сполучник чи*) [18, с. 275–277].

Загалом, як зазначає К. Городенська, сполучники виконують дві граматичні функції: формально-синтаксичну та семантико-синтаксичну. „Суть формально-синтаксичної функції полягає у вираженні синтаксичних зв'язків між предикативними частинами або між предикативною частиною і опорним компонентом головної частини в складному реченні” [6, с. 17], а „семантико-синтаксична функція сполучників має два вияви: вони передають семантико-синтаксичні відношення між предикативними частинами... або лише вказують на ці відношення” [6, с. 18]. Крім того, у другій функції можуть зберігати первинне значення, граматичну семантику, дещо асемантизуючись у новому контексті, накладаючи свою початкову граматичну спеціалізацію на інші семантико-синтаксичні відношення, таким чином творячи ґрунт для синхронної перехідності синтаксичних одиниць. Термін „асемантизація” [10] позначає видозміни

основного значення сполучного значення, набуття в контексті інших типів складнопідрядних речень нових семантичних відтінків.

Науковці (Л. Булаховський [3], І. Вихованець, К. Городенська [4, 6, 7], Е. Олійник [9]) називають сполучник *що* асемантичним, єдиним спеціалізованим та найуживанішим засобом зв'язку в об'єктних семантико-синтаксичних відношеннях, зазначаючи, що він „служить лише для поєднання в з'ясувальних конструкціях головної частини з підрядною й не вказує на певні змістові відношення між ними” [9, с. 22–23]. Решта сполучних засобів асемантизовані [10], адже лише частково зберігають свою попередню спеціалізацію, реалізуючись транспозиційно.

Сполучні засоби не лише слугують формальними засобами творення підрядного зв'язку, вони активно впливають на семантико-синтаксичні відношення в реченні. Особливо яскраво це спостерігаємо в з'ясувальних підрядних частинах, які поєднані сполучними словами, характерними для інших структур.

Беручи до уваги вчення К. Городенської [7, с. 45] про первинну та вторинну спеціалізації сполучників, тобто їхню здатність впливати на семантико-синтаксичні відношення між частинами складного речення, можна стверджувати, що сполучники *як*, *чи*, *якби* (*коби*), *аж* та сполучні слова *як*, *хто*, *нащо*, *пощо*, *скільки* (*наскільки*) вторинно реалізують себе в об'єктних семантико-синтаксичних відношеннях.

Мета статті – визначити особливості функціонування асемантизованих сполучних засобів в складнопідрядних реченнях з підрядними з'ясувальними. Мета передбачає розв'язання таких завдань: 1) дослідити специфіку вторинної семантичної реалізації аналізованих сполучників та сполучних слів; 2) виявити частотність функціонування елементів зв'язку на різних етапах творчості Івана Франка; 3) виділити основні значеннєві групи опорних слів, від яких залежать сполучники та сполучні слова. Фактичним матеріалом послугувала художня проза Івана Франка, яка презентує чітко окреслений часовий та територіальний вияв розвитку української літературної мови („Борислав сміється”, „Захар Беркут”, „Перехресні стежки”).

Дослідження показало, що в ролі засобу зв'язку предикативних частин можуть функціонувати омонімі сполучник та прислівник *як*. Вони реалізують свою вторинну семантико-синтаксичну функцію, адже первинно належать до сфери компаративних семантико-синтаксичних відношень. Кількість випадків використання прислівника *як*, починаючи від раннього періоду творчості, дещо спадає: 5, 3%, 2% та 3%. Нижчою є частотність сполучника *як* (1, 1%, 1, 8% та 2%), що значною мірою зумовлено змістом творів та значеннєвою специфікою цього засобу.

Не завжди можна провести чітку і точну межу, щоб визначити частиномовну належність цих омонімів, проте існують критерії, за якими варто їх розрізняти. Так, прислівник *як* у ролі сполучного слова часто функціонує в питальному чи окличному реченні, на нього падає логічний наголос, його можна замінити іншим прислівником (зручним засобом заміни є сполучення слів *яким чином*), наприклад: *Ну, добре, ну, кажи, як повинно бути?* [13, с. 55] *Він поучав монголів, як треба нападати і не розсипатися за першим ударом противника, але бігти по трупах даліше* [14, с. 104]. *Я не знаю, як я ще досі не одурів, наповняючись день у день від десятиох літ такою ненавистю і таким огірченням!* [16, с. 33]

М. Богдан [2] зазначає, що *як*-прислівник має якісне (*яким способом?*) або кількісне значення (*скільки?*), у реченні стосується присудка і виступає обставиною способу дії або міри і ступеня.

Підрядна частина часто може виражати ірреальну модальність граматичною формою умовного способу: *Кара божа — каров божов, а нам треба собі братися докупи і*

радитися, як би **ту власним заходом з біди вигарматися** [13, с. 168]. Півдня ходив він у глибокій задумі, вимірковуючи, як би **се зробити** [16, с. 9].

Ще однією ознакою як-прислівника є функціонування його в ролі однорідного члена речення до займенника *що*: *За улаштуванням усяких біжучих діл в Дрогобичі, особливо за клопатами при закупуванні сирого воску земного від різних дрібних властивців, Леон уже більше як тиждень не заглядав до Борислава і не знав, що і як там діється* [13, с. 176]. — *Щоби, — кінчив він по хвилі, — не розговорив ніде, що і як робиться в фабриці.* [13, с. 182].

Як засвідчує фактичний матеріал, прислівник *як* у складі складнопідрядних речень з підрядними з'ясувальними залежить від опорних слів зі значенням

- 1) розумової діяльності (*Громада з увагою слухала слів свого бесідника, і молодіж, податлива на все нове та несподіване, готова вже була пристати на ту раду, хоч і не знала, як можна її виконати* [14, с. 118]);
- 2) мовленнєвої діяльності (*Пісні і погрози загули по вулицях Борислава, увільнених спроваджували від шинку до шинку і поїли, і по тисячу разів допитували їх, як то вони провадили надзіря за вуха до каси* [13, с. 164]);
- 3) психічної діяльності (*Я вирвалася від вас майже силою, а коли покинула вас, то аж тоді почула, як горячо, як невимовно я люблю вас* [16, с. 117]);
- 4) фізичної діяльності (*Він зараз же з тим рушив до Борислава, щоб поглянути, як стоїть будова фабрики* [13, с. 176]. — *І ще, прокляті, сміялися з мене, — викрикував почервонілий від жару Леон, — коли побачили, як я обшарпаний і обпорошений* [13, с. 240]), а також семантично наповнює кореляти (— *А вам що до того, як я гадаю? — відрізав він, а сам ще дуже паліє* [13, с. 128]).

Омонімний сполучник *як* у контекстах логічно ненаголошений, його можна замінити іншими сполучниками (*що, якщо, ніж*): *Євгеній зирнув у той бік і побачив, як із-за чорного кам'яного щовба виринула велика дараба* [16, с. 97]. *Але, певно, вигляд ідучого пана і його повозу не був в більшій суперечності з виглядом заниділого, голодною смертю мручого Підгір'я, як суперечні були думки і замисли того пана з думками, пануючими довкола, висячими, немов у воздуху, над тими бідними селами* [16, с. 110]. Так, К. Городенська зазначає, що від інших порівняльних сполучників цей відрізняється відтінком справжності, „тому функціонує майже з усіма тими групами опорних дієслів, з якими їх поєднує асемантичний сполучник *що*, проте основною з-поміж них є група дієслів сприймання” [6, с. 26].

Як показує матеріал, сполучник *як* приєднує залежні предикативні частини до опорних слів з такою ж семантикою, що й *як*-прислівник. Е. В. Олійник зазначає, що цим сполучником „приєднується підрядна частина, зміст якої мислиться як дійсний у певний відрізок часу” [9, с. 24]. Проте у випадках, коли *як* можна замінити на сполучник *якщо*, виникає ірреальна модальність, зміст головної частини може стати дійсний лише за умови, яка міститься в залежній (складнопідрядні речення з підрядними обставинними умови).

Сполучник *чи* – четвертий за частотністю засіб зв'язку в складних реченнях з підрядними з'ясувальними частинами. У складнопідрядних реченнях з підрядними об'єктної семантики може функціонувати сполучник одиничний або повторюваний сполучник *чи*. Дослідники (К. Городенська [6, 7], А. Савченко [10]) вважають, що він походить зі сфери складносурядних речень і забезпечує відкритість структури речення. Зважаючи на те, що інколи може не існувати принципової різниці між паратаксою і гіпотаксою [19, с. 304], у таких одиницях на об'єктну семантику накладається розділова, це особливо відчутно, коли сполучник повторюваний. Підрядні з'ясувальні частини зі

сполучником *чи...чи* можуть стосуватися предикатів зі значенням невпевненості, бажанням дізнатися або зі заперечною часткою *не*, сполучний засіб „потребує, щоб семантика предиката давала можливість вибору”.

Виявлено тенденцію до спаду його використання, починаючи від раннього до пізнього періоду творчості: 6%, 5, 8% та 4, 2%. Він нетиповий для одиниць аналізованого типу, адже первинно функціонував як сурядний розділовий [6, с. 261–267]. Сполучник *чи* повністю не втратив цього значення – „виділення одного з двох на вибір членів ряду, без особливої переваги одного з них” [5, с. 255], проте в аналізованих контекстах бачимо нашарування на об’єктні семантико-синтаксичні відношення додаткових змістових відтінків.

Тезу мовознавців [18, 8, с. 205] про те, що сполучник *чи* часто приєднує підрядну частину з непрямым питанням, підтверджує матеріал прози Івана Франка. Якщо опорні слова позначають

1) розумову діяльність (– *Ну, на наші повстання, пане бурмістр, не дуже лакомте ся, бо хто знає, чи вони смакували би вам і ще декому* [16, с. 25]. – *І як задасте, чи тільки в вашій селі він був у тій справі?* [16, с. 148] – *А як думаєш, боярине, чи справедливий може несправедливо кривдити своїх підвладних?* [14, с. 60]. *Ну, скажіть, чи то гешефт?* [16, с. 58])

2) мовленнєву діяльність (*Я тільки ще раз питаю тебе: чи приймеш моє предложення?* [14, с. 158]. *От, приміром, об’їхати найближчі стації і розвідати усно, чи не висіла де там?* [16, с. 315]),

то уся синтаксична одиниця стає питальною.

Опорні компоненти також можуть позначати фізичну або психічну діяльність *чи* просто конкретизують опорні кореляти: „*Га, га, га! – реготалась та сила, – ну, що шкочить попробувати, чи буде трепотатися?*” [16, с. 293] — *А на таке, то буду вашим побратимом, буду думати разом в вами над тим, чи нема для нас виходу з великої, всенародної кривди!* [13, с. 90] *Щодо інших – тут багато залежати буде від того, чи самі власті незаконними поступками і навмисною провокацією не зіпнуть людей із законної дороги* [16, с. 234].

У синтаксичних конструкціях із повторюваними сполучними засобами *чи...чи* існує особливий вид підрядного зв’язку, наближений до сурядного. Опорний елемент проектує незаміщену позицію додатка, замість якого вжито предикативну частину, що здатна функціонувати як самостійна у системі паратаксису: *Як пан меценат думають, чи маю їхати сьогодні і підночувати у о. Зварича, чи аж завтра досвіта?* [315, с.121] *Я потребую такої примови, котра не питала би, чи рана самовільна, чи ні, а загоїла б усяку* [313, с. 44].

Частотність використання займенника *хто* в складних реченнях з підрядними зв’язувальними невелика: 1, 4%, 3, 4% та 2, 1%; цей засіб зв’язку не є типовим для синтаксичних одиниць об’єктної семантики. Якщо опорне слово в головній частині зі значенням мовленнєвої діяльності, то воно часто має форму наказового способу, а підрядна стає питальною, наприклад: *Радше сам ти скажи нам, хто се такий, той твій князь?* [14, с. 59]. *Але спитай, свого власного сумління спитай, хто тому був винен?* [16, с. 256]

Серед інших, але менш частотних груп опорних слів можемо виділити одиниці зі значенням:

1) розумової (*Але постійте ви, хамове плем’я, пізнаєте ви, з ким маєте діло!* [14, с. 77]);

2) фізичної (*Побачимо, хто з нас дужчий!* [13, с. 195]);

3) психічної діяльності (– *Прошу!* – мовив Євгеній, дивуючись, хто се в таку пізню пору заходить до нього [16, с. 266]).

Підрядна частина приєднується або безпосереднього, або за посередництвом співвідносного слова: *І накладати свою печать на тих, хто увірить у вас...* [16, с. 123]. Займенник **хто** у ролі засобу зв'язку найчастіше вжитий у формі називного, рідше – у формі інших відмінків, у реченні виконує синтаксичну функцію підмета або додатка, наприклад: – *Я вже сказав вам, для кого я лихвар* [16, с. 61]. *Скажи нам, проти кого і за ким ти воював?* [14, с. 67].

Прислівники *чого, чому* в ролі сполучного засобу в складнопідрядних реченнях з підрядними з'ясувальними зафіксовані у всіх текстах приблизно в однаковій кількості (0, 6%, 0, 3% та 0, 4%). Вони перетворюють залежну частину на непрямо-питальну: *Він сам не знав, чому ся тиша йому не подобалась* [13, с. 30]. *Розумієте тепер, чому я називаю його добродієм* [16, с. 56]. Опорними до залежних предикативних частин виступають слова зі значенням розумової та мовленнєвої діяльності: *Йому аж тепер стало розумно, чому прочі багачі уникають Германа, нерado бувають в його домі і, крім торгових та грошових, не мають з ним ніяких зносин* [13, с. 38]. – *Чи кажеш ти раз, чого він ту прийшов, чи ні?* [13, с. 32]

Про синонімічність цих засобів зв'язку свідчить факт взаємозаміни в тексті повісті „Захар Беркут”. О. Д. Пономарів стверджував, що за допомогою заміни можна вдосконалити форми вислову [12]. Заміна сполучного слова *чого* на тотожне за значенням *чому* виконує радше стилістичну функцію, увиразнює непряме запитання та семантику причини:

Максим Беркут слухав тих перехвалок і сам не знав, чого йому жаль зробилося тухольського медведя [14, с. 15]. *Максим Беркут слухав тих перехвалок і сам не знав, чому йому жаль зробилося тухольського медведя* [15, с. 17].

У текстах двох романів використано сполучник *коби* [1, с. 174] (діалектна форма *якби*) у нетиповій синтаксичній функції: для приєднання підрядної з'ясувальної частини з накладанням на неї додаткового відтінку умови. Первинно ці сполучники використовують для передавання ірреальної модальності, у романах вони також слугують для приєднання предикативних частин – об'єктних поширювачів: *Але знаєте, коби то ще кількох от хоч би двох-трьох таких, як ви!..* [13, с. 183] *Значить, коби тільки якнайшвидше доконати реформи!* [16, с. 190]

Як асемантизований засіб зв'язку в аналізованих структурах функціонує прислівник *скільки*. За спостереженням Е. В. Олійник, він „використовується в підрядній частині з'ясувальних речень для вираження обставинних відношень міри і ступеня” [9, с. 30].

Сполучне слово *скільки (наскільки)* вживане лише в тексті повісті та роману „Перехресні стежки”, така мала частотність зумовлена його семантичною специфікою: 0, 3% та 0, 9%. Іван Франко використовував у своїх текстах діалектну форму *кілько (кілько)*: *Коби то вони знали, кілько чоловік мусить від них і через них натерпітися, то би покинули свої гуманні фрази, а подумали би радше про способи побороювання жіноцтва, так, як думають про способи побороювання чуми* [16, с. 31].

Цей прислівник носить нові об'єктні відтінки значення (міри і ступеня), дещо модифікуючи об'єктну семантику: *На колько мені удалось оддати духа тих давніх, замерклих часів, нехай судить критика* [14, с. 3]. У другій редакції маємо літературний варіант цього засобу: *Наскільки мені удалось віддати дух тих давніх, замерклих часів, нехай судить критика* [15, с. 7].

Як демонструє фактичний матеріал, семантика опорного слова не впливає на такі видозміни, адже залежні предикативні частини стосуються предикатів зі значеннями розумової (*Як ви думаєте, **кілько** було властиво позичено на нього?* [16, с. 60]) та мовленнєвої діяльності (*Поїдьте колись ніби ненароком, огляньте й самі, зайдіть до лісничого, спитайте, **кілько там тих дубів*** [16, с. 61]).

У текстах двох романів виявлено використання прислівників *пощо* (лише у романі „Перехресні стежки” – 0, 2%) і *нащо* („Борислав сміється” – 0, 1%), які накладають на об’єктну семантику відтінки мети та зумовлюють виникнення частково-питального значення. Залежні частини приєднуються до опорних слів зі семантикою

- 1) розумової діяльності
(– *Не знаю, **пощо** б їм се **придалося*** [16, с. 57]. *Ну, в такім разі я не розумію, **пощо** нам задавати собі праці з рефератами, – додав о. Семенович* [16, с. 222]);
- 2) мовленнєвої діяльності (– *Вже ти не питаєш, **нащо** мені то знати, – відказав Андрусь* [13, с. 92]).

Якщо в сучасній літературній мові прислівник **нащо** функціонує часто, то **пощо** вийшов з активного вжитку [СУМ, т. 7, с. 493]. Іван Франко використовує його частіше, ніж функціональний синонім, що, ймовірно, виявляє загальномовні тенденції того часу.

У тексті роману „Борислав сміється” виявлено сполучник *аж* – 0, 1%: *А **напротив** церкви, на **нужденім** **дрогобицькім** бруку, **попід** муром, **сиділи** **купами** **ріпники** в **просяклих** **нафтою** **сорочках** та **подертих** **кахтанах**, **ждучи**, **аж** **скінчиться** **хвала** **божжа**, **щоб** **відтак** **рушити** **до** **Борислава*** [13, с. 59].

О. Царук [17] називає сполучник-частку *аж*, а саме нестандартний характер її вживання, характерною особливістю українського синтаксису. Незважаючи на те, що первинно цей сполучник або підрядний наслідковий [5, с. 28–29], або сурядний зіставно-протиставний [11, с. 27], у таких контекстах за значенням він наближений до темпоральних прислівників *доки*, *поки*. Можливість такої заміни підсилює опорне слово.

Такі синтаксичні структури є також синкретичними, адже семантика предиката проектує подвійну валентність: *ждучи чого* чи *ждучи доки*? Сполучний засіб характерний для обставинних речень часу. Уважаючи первинною проекцію на об’єктний поширювач, зараховуємо ці одиниці до з’ясувальних частин. Підставою для цього є можливість заміни підрядної частини на простіший синтаксичний синонім – додаток: *А **напротив** церкви, на **нужденім** **дрогобицькім** бруку, **попід** муром, **сиділи** **купами** **ріпники** в **просяклих** **нафтою** **сорочках** та **подертих** **кахтанах**, **ждучи** **закінчення** **хвали** **божжой**, **щоб** **відтак** **рушити** **до** **Борислава***.

Отже, для складних речень з підрядними з’ясувальними частинами типовим є використання асемантизованих сполучних засобів, що зумовлено і змістом залежної частини, потребою передати конкретну інформацію, і семантикою предиката, який проектує правобічний поширювач. Асемантизовані засоби зв’язку перебувають на периферії реєстру формальних елементів приєднання частин об’єктної семантики, адже кількісні дані свідчать про невисоку частотність їхнього вживання в цій синтаксичній функції. Установлено, що транспозиція засобів зв’язку у складних реченнях з підрядними з’ясувальними частинами є виявом динаміки їхнього розвитку, адже вони не існують ізольовано, а художній текст є тим середовищем, яке сприяє формуванню взаємозв’язків та взаємодії мовних одиниць. Крім того, асемантизовані засоби зв’язку є одним з ключових чинників, які впливають на виникнення синхронної перехідності в системі складних речень з підрядними нерозчленованою структури.

1. *Бевзенко С.* Українська діалектологія: [навчальний посібник для студентів філологічних факультетів університетів і педагогічних інститутів] / С. Бевзенко. – Київ : Вища школа, 1980. – 245 с.
2. *Богдан М.* Сполучники і сполучні слова як засоби зв'язку частин складнопідрядного речення / М. Богдан // Українська мова і література в школі. – 1979. – № 1. – С. 69–75.
3. *Булаховський Л.* Сполучники і сполучні групи (речення) // Булаховський Л. Вибрані праці: В 5-ти т. / Л. Булаховський. – Київ : Наук. думка, 1977. – Т. 2 : Українська мова. – С. 498–543.
4. *Вихованець І., Городенська К.* Теоретична морфологія української мови : Академ. граматика української мови / І. Вихованець, К. Городенська ; [за ред. І. Вихованець] – Київ: Унів. вид-во „Пульсари”, 2004. – 398 с.
5. *Городенська К.* Граматичний словник української мови : Сполучники / К. Г. Городенська. – Херсон : Видавництво ХДУ, 2007. – 340 с.
6. *Городенська К.* Сполучники української літературної мови : монографія / К. Городенська. – Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – 208 с.
7. *Городенська К.* Сполучникова спеціалізована й транспозиційна реалізація семантико-синтаксичних відношень у складнопідрядних реченнях / К. Городенська // Актуальні проблеми синтаксису. – Чернівці, 2006. – С. 44–46.
8. *Кулик Б.* Курс сучасної української літературної мови [підруч. для ф-тів мови і літ. пед. ін-тів] / Б. Кулик. – Київ : Рад. школа, 1965. – Ч. II. Синтаксис. – 283 с.
9. *Олійник Е.* Семантика та прагматика з'ясувальних складнопідрядних речень : монографія / Е. В. Олійник. – Донецьк : Юго-Восток, 2010. – 134 с.
10. *Савченко А.* Конструктивні особливості прислівних складнопідрядних речень з'ясувального типу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / А. Савченко. – Дніпропетровськ, 1999. – 14 с.
11. Словник міжчастиномовних омонімів сучасної української мови / Н. Глібчук, У. Добосевич. – Львів : Априорі, 2016. – 640 с.
12. Сучасна українська мова : [підруч. для студ. гуманіт. спец. вищ. закл. освіти] / [Пономарів О., Різун В., Шевченко Л., Григор'єв О., Долман С.] : за ред. О. Пономарева. – [2. вид., перероб.] – К. : Либідь, 2001. – 398 с.
13. *Франко І.* Борислав сміється : Повість / І. Франко. – Львів – Київ : З друкарні Наукового товариства імені Шевченка, 1922. – 280 с.
14. *Франко І.* Захар Беркут : образ громадського життя Карпатської Русі в XIII в. / І. Франко. – Львів : Товариство ім. Т. Г. Шевченка, 1883 р. – 184 с.
15. *Франко І.* Захар Беркут : образ громадського життя Карпатської Русі в XIII в. / І. Франко // Франко І. Зібрання творів : у 50 т. – Київ : Наук. думка, 1978. – Т. 16. – С. 7–154.
16. *Франко І.* Перехресні стежки : Повість / Іван Франко. – Львів : Видання редакції „Літературно-наукового вісника”, 1899 [de facto 1900]. – 320 с.
17. *Царук О.* Про деякі найдавніші риси українського синтаксису / О. Царук // Проблемні питання синтаксису : збірник наукових праць. – Чернівці : ЧДУ, 1997. – С. 54–65.
18. *Шульжук К.* Синтаксис української мови : [підручник] / К. Шульжук. – Київ : ВЦ „Академія”, 2004. – 316 с.

19. Nagórko A. Zarys gramatyki polskiej / A. Nagórko. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2005. – 332 s.

Стаття надійшла до редколегії 30. 04. 2017
доопрацьована 30. 06. 2017
прийнята до друку 15. 08. 2017

NON-SEMANTICIZED CONNECTING MEANS IN COMPLEX SENTENCES WITH SUBORDINATE OBJECT SEMANTICS CLAUSES

Nataliia Faryna

Ivan Franko National University of Lviv
Institute of Franko Studies,
1/234, Universitets'ka St., r. 305, 79001 Lviv, Ukraine
phone:(032) 239 43 98
e-mail: natfaryna@ukr.net

The article analyzes connecting means that perform secondary semantic and syntactic function in complex sentences with complement clauses, i.e. become non-semanticized. The paper focuses on conjunctions *yak* (*how*), *chy* (*or*), *yakby/koby* (*if only*), *azh* (*so that*); connecting words *yak* (*how*), *khto* (*who*), *nashcho/poshcho* (*why*), *skilki/naskilky* (*how much*). These formal connecting elements are primarily used in adverbial clauses of comparison, purpose, extent and degree, and time.

The following elements are important for complex sentence as one of the varieties of complex syntactic structures: the nature of formal dependence of the subordinate clause on the main one; the system of connecting means between predicative parts and type of syntactic relations, for which a formal set of connecting elements is used. Connecting means serve as formal means of creating subordinate relations and, simultaneously, actively influence semantic and syntactic relations in a sentence. It could be vividly observed in complement subordinate clauses, which are united by connecting words typical for other structures. Their functioning is also conditioned by the content of subordinate clauses, by the need to convey specific information, and, partly, by semantics of predicate projecting right-side distributor. An integrated approach to the analysis conditioned the attention to sense-groups of key words that affect subordinate object clauses.

In the article found that in synchronous of transitional complex sentences are expression of the relationships and interactions of language units, the dynamics of their development The actual material was the fiction of Ivan Franko, which presents clearly defined temporal and territorial manifestation of Ukrainian language („Borislav is Laughing”, „Zakhar Berkut”, „Fateful Crossroads”).

Key words: complex sentences object semantics, connecting means, conjunction.